

Quickscan letselpreventie in gemeentelijk beleid

Nog veel winst te behalen door slimmere combinaties in gemeentelijk beleid

De landelijke nota 'Gezondheid dichtbij' uit 2011 legt de nadruk op sport en bewegen. Een veilige omgeving, veilig en vaardig sporten en ouderen lang, gezond en zelfstandig laten leven zijn belangrijke uitgangspunten. Zijn dit ook speerpunten in uw gemeente? Aandacht voor letselpreventie is een randvoorwaarde om de doelstellingen binnen deze speerpunten te kunnen halen.

Maar hoeveel aandacht krijgt letselpreventie binnen het huidige beleid van gemeenten?

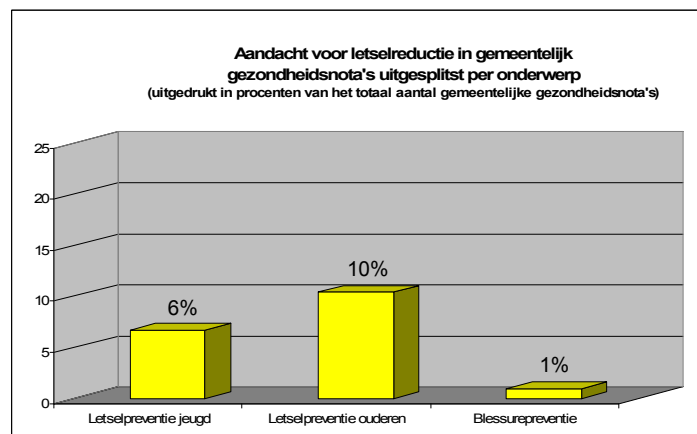
Het oplopen van letsels is een probleem met omvang: per jaar ontstaan er in Nederland 3,0 miljoen letsels door privé-of verkeersongevallen (incl. sportblessures) waarvoor medische behandeling nodig is. Om handen en voeten te geven aan letselpreventie in de gemeente is het themadeel letsel in de Handreiking Gezonde Gemeente samengesteld. Tevens is door Consument en Veiligheid in opdracht van RIVM Centrum Gezond Leven een quickscan uitgevoerd naar de aanwezigheid van letselpreventie in gemeentelijk beleid.

Opzet quickscan

In totaal zijn 100 huidige gemeentelijke gezondheidsnota's en 50 sportnota's gescreend (i.s.m. NISB) op de aanwezigheid van plannen en ambities met betrekking tot letselpreventie. Aangezien de meeste letsels opgelopen worden door de jeugd (0-23), ouderen (55+) en sporters, zijn deze doelgroep in de quickscan uitgelicht. In deze factsheet zijn de uitkomsten van de quickscan en aanknopingspunten voor beleid toegelicht.

Uitkomsten quickscan

Uit de quickscan blijkt dat letselpreventie nog weinig aandacht krijgt in het huidige gemeentelijk gezondheidsbeleid (zie figuur hiernaast). Overall gezien is er nog het meest aandacht voor letselpreventie van ouderen in de nota's. Echter zijn in de huidige nota's veel aanknopingspunten gevonden om letselpreventie op te nemen in de nota's!

Per doelgroep worden beknopt de resultaten uit de quickscan weergegeven, waarna ook aangegeven wordt van welke kansen er gebruikt gemaakt kan worden om letselpreventie op een eenvoudige en praktische manier op te nemen in het gemeentelijk beleid.

Jeugd (0-23)

Uit de scan blijkt dat 6% van de gemeentelijke gezondheidsnota's een onderdeel van letselpreventie bij jeugd in doelstellingen of ambities heeft benoemd. In alle gevallen gaat het hier om het creëren van veilige speelruimten, schoolpleinen en fietsroutes voor kinderen. Het overgrote deel van de onderzochte nota's besteedt aandacht aan alcohol en drugsgebruik met betrekking tot deze doelgroep. Hieronder leest u hoe dit als aanknopingspunt kan dienen om letselpreventie een plek te geven in de nota.

Ouderen (55-plussers)

Het grootste deel van de letsels bij ouderen wordt veroorzaakt door een val. Uit de scan blijkt dat 10% van de gemeentelijke gezondheidsnota's doelstellingen of ambities voor valpreventie bij ouderen bevatten. Voorlichting over de risico's op een val en bewegingsstimulering in het kader van valpreventie zijn daarbij het meest genoemd. De aandacht die in de nota's uitgaat naar ouderen richt zich veelvuldig op de eenzaamheidsproblematiek. Hoe u letselpreventie hierbij kan aanhaken leest u in het volgende onderdeel.

Sporters

Blessurepreventie is een onderwerp dat zeer weinig aandacht krijgt in de gemeentelijke gezondheidsnota's (1%). In de lokale sportnota's wordt er in 14% van de gevallen aandacht besteed aan blessurepreventie. Hierbij wordt veelal ingegaan op het geven van voorlichting waarbij bijvoorbeeld de sportservice een rol speelt. Wel is in veel sportnota's het verhogen van sportparticipatie als doelstelling opgenomen.

Dit is een belangrijk aanknopingspunt om blessurepreventie een plek te geven in de nota's. In het volgende onderdeel leest u hoe.

Aanknopingspunten voor gemeentelijk beleid

Inzetten op letselpreventie leidt tot kostenbesparingen, zowel op landelijke niveau maar zeker ook op lokaal niveau. Daarnaast kan letselpreventie bijdragen aan een integraal beleid. Door het maken van slimme combinaties bijvoorbeeld middels een koppeling met een andere problematiek of aan andere beleidsterreinen. Hieronder staat per doelgroep een aantal uitwerkingen van deze aanknopingspunten genoemd.

Jeugd (0-23)

In de landelijke nota 'Gezondheid dichtbij' wordt expliciet het belang van een veilige omgeving voor kinderen genoemd. "Bijvoorbeeld speeltuinen, wijken, wandel- en fietspaden naar school, sport- en speelveldjes en scholen moeten veilig zijn. Door te zorgen voor een veilige fysieke omgeving draagt de gemeente bij aan de preventie van ernstig letsel bij kinderen." Enkele aanknopingspunten:

- **Samenwerken met afdeling Infrastructuur/Openbare ruimte**

Zo kunnen gezamenlijk doelstellingen gerealiseerd worden voor waterveiligheid en de inrichting van veilige speelgelegenheden, schoolhuisroutes, scholen, kinderopvang, zwembaden, sportvelden enzovoorts. De strategische plannen voor Infrastructuur en Milieu bijvoorbeeld het Strategische Plan Verkeersveiligheid 2008-2020 geven concrete aanknopingspunten.

- **Gezonde School en kinderopvang**

De gemeente kan scholen en kinderopvang stimuleren om gebruik te maken van de effectieve interventies op het gebied van letselpreventie gericht op educatie en het inrichten van de omgeving. Dit kan bijvoorbeeld als onderdeel van 'De gezonde school'. Kijk voor specifieke interventies op de Handreiking Gezonde Gemeente, themadeel letsel op www.loketgezondleven.nl.

- **Combineer letselpreventie met alcohol- en drugsbeleid**

Jongeren kunnen bereikt worden met bredere programma's die insteken op de diverse problemengebieden. Dit kan bijvoorbeeld onder de paraplu van het verkleinen van risicogedrag van jongeren, waarin zowel de jongeren als hun omgeving worden bereikt bijvoorbeeld binnen het lespakket 'Split de risk'. Kijk voor specifieke interventies op de Handreiking Gezonde Gemeente, themadeel letsel op www.loketgezondleven.nl. Voorlichting aan ouders en jeugd kan gekoppeld worden aan de plannen rondom de invoering van de nieuwe Drank- en Horecawet.

- **Letselpreventie integreren binnen de lokale informatie en adviespunten**

Binnen de Wpg, Wmo en de landelijke nota 'Gezondheid dichtbij' wordt gesproken over een informatie en adviespunt. Zorg dat vanuit dit punt ook informatie wordt verstrekt over letselpreventie. Voor de jeugd kan een Centrum Jeugd en Gezin deze functie vervullen. De gemeente kan dit punt ook gebruiken om te kijken wat er bij de ouders leeft op het gebied van letselpreventie en daarop insteken.

Ouderen (55-plussers)

De landelijke nota 'Gezondheid dichtbij' benadrukt het belang om ouderen in staat te stellen zo lang mogelijk zelfstandig te leven. Veel ouderen ervaren echter een verminderde zelfredzaamheid na een val. Ook voor veel gemeenten is het bevorderen van zelfredzaamheid van ouderen een belangrijk doel. Valpreventie kan bijdragen om dit doel te behalen. Aanknopingspunten hiervoor zijn:

- **Gezondheidsbeleid en Wmo koppelen**

Valpreventie draagt bij aan de prestatievelden 1, 3, 5 en 6 van het Wmo beleid. Een koppeling van het gezondheidsbeleid aan de Wmo is dan ook efficiënt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het koppelen van huisbezoeken voor het signaleren van eenzaamheid aan een huisbezoek om veiligheidsadviezen te geven of het inzetten van het Wmo-loket voor het adviseren over valpreventie en het promoten van valpreventie-activiteiten. Kijk voor meer suggesties hiervoor in de Handreiking Gezonde Gemeente, themadeel letsel op www.loketgezondleven.nl.

- **Gebruik maken van Businesscase valpreventie**

Via een praktische Businesscase⁴ kunt u eenvoudig berekenen wat valpreventie-activiteiten in uw gemeenten op kunnen leveren. Met dit instrument kunt u inzicht krijgen in de financiële investeringen en besparingen (bijvoorbeeld binnen de Wmo) maar ook wordt de gezondheidswinst duidelijk gemaakt.

- **Inzetten op beweging**

Voldoende bewegen, een goede conditie en het trainen van balans draagt bij aan het verminderen van het valrisico. Hiervoor zijn verschillende effectieve programma's beschikbaar, zoals: 'Bewegen valt Goed', 'In Balans', 'Halt! U valt'. Op www.Loketgezondleven.nl vindt u een overzicht van effectieve interventies voor valpreventie. Denk hierbij ook aan de inzet van de buurtsportcoaches bij het stimuleren en aanbieden van beweegaanbod voor ouderen.

Sporters

In de landelijke nota 'Gezondheid dichtbij' ligt een sterke focus op sport en bewegen, specifiek op het verhogen van de sportparticipatie. Veilig en vaardig sporten en bewegen is een noodzakelijke randvoorwaarde voor de te behalen doelstelling op het gebied van sportparticipatie. Sportblessures zorgen er namelijk voor dat een groot aantal van de beginnende sporters hun activiteiten weer staken. Per jaar ontstaan er meer dan 3,5 miljoen sportblessures.

Drie voorbeelden om veilig en vaardig sporten en bewegen ook op te nemen in gemeentelijk beleid:

- **Inzet van buurtsportcoaches**

Denk ook aan de inzet van buurtsportcoaches vanuit het programma Sport en Bewegen in de Buurt. Zij kunnen een sleutelrol spelen bij de onderstaande twee aspecten. Bijvoorbeeld door i.s.m. scholen en het Centrum voor Jeugd en Gezin voorlichtingsbijeenkomsten te verzorgen over blessurepreventie. Zie voor meer informatie op www.sportenbewegenindebuurt.nl.

- **Veilige accommodatie, materialen en evenementen**

Ook sportlocaties spelen een belangrijke rol bij het oplopen van blessures. Sportlocaties moeten goed onderhouden worden. Maar ook de kwaliteit van de ondergrond waarop gespeeld wordt (binnen en buiten), speelt een rol bij het ontstaan van blessures. Wanneer de gemeente zelf de beheerder is van sportlocatie of gymzaal dient de gemeente te zorgen voor een veilige accommodatie en materialen. Daarnaast kan de gemeente de overige eigenaren er op wijzen dit te doen. Kijk op in het themadeel Ietsel op de Handreiking Gezonde Gemeente (www.loketgezondleven.nl) welke ondersteuning hierbij gebruikt kan worden.

- **Inzetten van effectieve interventies**

Er bestaan effectieve interventies met aandacht voor voorlichting over sportblessures, het trainen van vaardigheden en het creëren van een veilige (sport)omgeving. Bijvoorbeeld scholen, sportverenigingen en sportservices kunnen hierin een rol vervullen. Kijk op www.loketgezondleven.nl voor een overzicht van deze effectieve interventies. Binnen de gemeentelijke organisatie valt nog veel te winnen door bijvoorbeeld de gemeentelijke gezondheidsnota en de sportnota op elkaar aan te laten sluiten, óók voor het onderdeel Ietselpreventie.

Geïnteresseerd?

Wilt u als gemeente meer informatie met betrekking tot Ietselpreventie bij ouderen, jeugd en sporters? En meer handvatten voor het inbedden van Ietselpreventie in gemeentelijk beleid?

Maak dan gebruik van **de Handreiking Gezonde Gemeente themadeel Ietsel** op www.loketgezondleven.nl. Het themadeel 'Ietsel' is samengesteld door Consument en Veiligheid, in samenwerking met GGD-en, gemeenten en de Vereniging voor Sportgeneeskunde (VSG). Of neem contact op met **Consument en Veiligheid** via info@veiligheid.nl.

www.veiligheid.nl
Rijswijkstraat 2
1059 GK Amsterdam

In opdracht van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Bronnen en verwijzingen

- 1 Gemeentelijke nota's met dank aan www.ggdkennisnet.nl
- 2 Sportnota's met dank aan www.sportengemeenten.nl
- 3 GGD Nederland, Gemeenten goed op weg, zo blijkt uit scan nota's lokaal gezondheidsbeleid
- 4 Business case valpreventie kijk op www.veiligheid.nl
- 5 Valongevallen 55+ M. Dijkgraaf. Cijferfactsheet van Consument en Veiligheid gebaseerd op ongevalscijfers over de jaren 2006-2010

Disclaimer

Bij de samenstelling van deze publicatie is de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht genomen. Consument en Veiligheid aanvaardt echter geen verantwoordelijkheid voor eventuele, in deze uitgave voorkomende, onjuistheden of onvolkomenheden. Overname van tekst of gedeelten van tekst is toegestaan, mits met de juiste bronvermelding. Indien tekst gebruikt wordt voor commerciële doelstellingen dient vooraf schriftelijke toestemming verkregen te zijn.